

Pätevä, erityispätevä vai lisäkoulutettu?

Hannele Heine

Suomen Lääkäriliitto on ylläpitänyt erityispätevyysjärjestelmää jäsenilleen vuodesta 1993 lähtien. Erityispätevyyksiä on perustettu 32 kpl, näistä yksi on lopetettu. Nyt runsaalle 1500 lääkärielle on myönnetty 1821 erityispätevyyttä. Anestesiolääkärit ottivat järjestelmän nopeasti käyttöönsä ehkä osin suppeiden erikoisalojen puuttumisen takia. Ensimmäinen anestesiologinen erityispätevyys oli sydänanestesiologia, joka perustettiin vuonna 1995.

Anestesiologiset erityispätevydet

Anestesiologian erikoislääkärin tutkinnon jälkeisiä mahdollisia erityispätevyyksiä ovat sydänanestesian lisäksi ensihoito, kivunhoito, lastenanestesiologia ja tehohoito, neuroanestesiologia, obstetrinen anestesiologia sekä tehohoitolääketiede. Näistä vain anesteologioille suunnattuja ovat lastenanestesiologia ja tehohoito, neuroanestesiologia, obstetrinen anestesiologia sekä sydänanestesia. Ensihoito, kivunhoito ja tehohoitolääketiede ovat eri alojen yhteisiä erityispätevyyksiä. Tämä monialaisuus on noussut yhdeksi tavoitteeksi Lääkäriliitolle erityispätevyysohjelmien perustamisessa. Sukelluslääketieteen ja ylipainehappihoidon erityispätevyyksiä on myös anesteologioilla, mutta pohjakoulutusvaatimuksena sii-

hen on Suomessa laillistettu lääkäri. Anestesiologeille on myönnetty 271 erityispätevyyttä siten, että ainakin kahdella on kolme, yli 40:llä kaksi ja loppuilla yksi (taulukko 1).

Koulutusten sisältö

Kaikkiin anestesiologiisiin erityispätevyyksiin vaaditaan pääsääntöisesti kahden vuoden palvelu koulutukseen hyväksytyssä yksikössä. Kliinisen palvelun lisäksi pätevyityjän tulee osallistua hyväksytyyn kurssimuotoiseen koulutukseen 60–150 tuntia riippuen erityispätevyydestä (taulukko 2). Jokaiseen erityispätevyyteen on määriteltävä myös kirjallisuus. Tentti pidetään Lääkäriliiton tiloissa Helsingissä ja tarvittaessa myös Oulussa. Kuulusteluun voi

Taulukko 1. Anestesiologiset erityispätevydet 4/2005

Erityispätevyys	Perustamisvuosi	Myönnetty	Anestesiologeilla	Tentissä käyneitä anestesiologeja
ensihoito	2001	57	48	0
kivunhoito	1998	107	41	2
lastenanestesiologia ja tehohoito	1999	30	30	6
neuroanestesiologia	2000	9	9	2
obstetrinen anestesiologia	1998	29	29	2
sydänanestesiologia	1995	74	74	12
tehohoitolääketiede	2001	43	37	3
sukelluslääketiede ja ylipainehappihoito	1993	13	3	0

Taulukko 2. Erityispätevyksien sisältö ja koulutuspaikat

Erityispätevyys	Käytännön koulutus koulutuspaikassa	Teoreettinen koulutus	Koulutuspaikat	Yhteyshenkilö
ensihoito	2 vuotta (väh. 6 kk ambulanssi, väh. 6 kk anest.)	100 tuntia	TAYS anestesia, TYKS anestesia (+ Mediheli 02), Mediheli 01, Satakunnan keskussairaala, Lohjan sairaala	dos. Tom Silfvast, HYKS
kivunhoito	2 vuotta (vähintään ½ v. Yo-sairaalassa)	150 tuntia	kaikki Yo-sairaalat ja Orton; osakoulutusoikeus Kymenlaakson keskussairaala, Reumasätiön sairaala (ei anest.)	oyl Aki Hietaharju, TAYS
lastenanestesiologia ja tehohoito	2 vuotta (tai 1 v. koulutuspaikassa ja 2 v. lapsianestesiasta muualla; väh. 2 kk lasten tehoh.)	60 tuntia	HYKS, OYS ja TYKS	dos. Tuula Manner, TYKS
neuroanestesiologia	2 vuotta (2–6 kk neurokir. pot. hoitavalla teholla)	60 tuntia	HYKS; osa- koulutusoikeus OYS ja TYKS	dos. Tarja Randell, Töölön sairaala
obstetrinen anestesiologia	2 vuotta (tai 1 v. koulutuspaikassa ja 2 v. obstetrisella osastolla vastavana)	60 tuntia	TYKS (HYKS hakemus tehty)	LT Riitta Asantila-Jarva, Kätilö-opiston sairaala
sydänanestesia	2 vuotta (tai 1 v. koulutuspaikassa ja 2 v. muualla pääosin sydänanestesiassa)	60 tuntia	HYKS Meilahden sairaala, HYKS Lasten ja nuorten sairaala, KYS, OYS, TAYS, TYKS ja Vaasan keskussairaala	prof. Jouko Jalonen, TYKS
tehohoitolääketiede	2 vuotta (väh. 1 v. Yo-sairaalan teholla)	120 tuntia	kaikki Yo-sairaalat	dos. Ville Pettilä, HYKS

osallistua aikaisintaan viimeisen pätevyysvuoden aikana. Tenttimaksuja ei ole ollut, Lääkäriliiton perii 60 € todistuksen kirjoittamisesta. Kaikissa erityispätevyksissä ovat siirtymäajat ohi. Tuolloin pätevyys sai pelkän tarpeeksi pitkän työkokemuksen perusteella. Nyt pätevyys suorittajien on käytävä tentissä. Rohkaiseva tieto on, ettei kukaan ole toistaiseksi reputtanut kuulustelussa.

Täydelliset tiedot koulutusvaatimuksista ovat Lääkäriliiton sivuilla osoitteessa www.laakariliitto.fi/koulutus/erityispatevyudet/index.html. Vanhat tenttikysymykset löytyvät SAY:n sivuilta www.finnanest.fi/html/koulutus_tentit.html#erityispatevyys.

Hallinnolliset järjestelyt

Erityispätevyystoimikunnat myöntävät koulutusoi-keudet, nimeävät kouluttajat, suunnittelevat koulutuksen rungon, hyväksyvät palvelut ja teoreettiset koulutukset, järjestävät kuulustelun ja tekevät esityksen Lääkäriliitolle erityispätevyys suorittaneista lääkäreistä. Erityispätevyystoimikunnan jä-

senet ovat yleensä SAY:n kaltaisten erikoislääkäriyhdistysten nimeämiä.

Erityisiä koulutusvirkoja erityispätevyys suorittamiseen ei juuri ole olemassa, joten pätevyys suorittaminen sujunee pääosin sijaisuuksien turvin tai omassa virassa toimien. Ehkä osin tästä syystä erityispätevyys on kertynyt enemmän yliopistosairaaloitten anestesia- ja obstetrisen anestesiologian erityispätevyys vain noin 10 % on työssä yliopistosairaaloitten ulkopuolella – nämä erityisosaamiset olisivat varmasti hyödyksi myös pienempien sairaaloitten anestesiologeille. Ensihoidon, kivunhoidon ja tehohoidon osalta pätevydet ovat tasaisemmin jakautuneet, noin puolet erityispätevyys työkentelee muualla kuin yliopistosairaaloissa.

Vaikutus palkkaukseen

Erityispätevyysjärjestelmää ei alun perin perustettu edunvalvonnallisiin perusteisiin, mutta siitä on tullut yleisesti hyväksytty palkkaa nostava pätevyys

osoitin. TAYS:ssa maksetaan 6 %:n henkilökohtainen lisä peruspalkasta riippumatta siitä työskenteleekö erityispätevyytensä osa-alueella ja kahdesta erityispätevyydestä saa 12 %:n lisän. TYKS:ssa erityispätevyys nostaa anestesiologin peruspalkkaa 5–8 %, jos toimii erityispätevyyden mukaisissa töissä. OYS:ssa erityispätevyydestä saa 6 %:n korotuksen peruspalkkaan, ei tarvitse toimia erityispätevyytensä alueella, toinen erityispätevyys ei lisää korotusta. HYKS:ssa ei ole selvää korotusprosenttia erityispätevyyden perusteella, mutta se vaikuttaa osaltaan tavoitepalkan määräytymiseen. KYS:ssa erityispätevyys vaikuttaa yhtenä tekijänä henkilökohtaisia lisä määriteltäessä, muttei automaattisesti johda palkankorotukseen.

Tulevaisuus?

Tämän vuoden lopussa päättyvät kahdeksan vuoden erikoislääkärikoulutukset. Miten poistuvien suppeiden erikoisalojen koulutus jatkossa järjestetään? Yliopistojen aloittamat erikoislääkärien kaksivuotiset lisäkoulutusohjelmat ovat ilmeisesti yksi ratkaisu ongelmaan. Tarkoituksena on turvata terveystalouden palvelujärjestelmän tarpeista lähtevä erikoisalojen erityisosaaminen, ja koulutus tapahtuu työnantajan resurssien varassa. Lisäkoulutus ei johda tutkintoon, joten siihen johtavaa palvelua varten ei saa erityisvaltion-

osuutta (kuten ei erityispätevyyden suorittamiseenkaan). Lisäkoulutusta varten on tarkoitus nimetä virka, jossa koulutuksen voi suorittaa sujuvasti.

Erityispätevydet ja lisäkoulutusohjelmat ovat osin lähellä toisiaan. Lääkäriliitto ja tiedekunnat ovatkin tiiviissä yhteistyössä näiden koulutusjärjestelmien suunnittelussa. Tällä hetkellä ei ole suunnitteilla uusia anesthesiologisia erityispätevyyksiä.

Tehohoitolääketieteen lisäkoulutuksen aloittaminen yliopistoissa on valmistelu vaiheessa; tavoitteena on korvata erityispätevyys lisäkoulutusohjelmilla vuoden 2005 aikana. Hankkeessa ollaan pöytäkirjassa Helsingissä, missä koulutusohjelma on jo hyväksyttävänä yliopiston hallinnossa. Kiintoisa kysymys on, pysyvätkö muut anesthesiologiset erityispätevydet jatkossa erityispätevyksinä, vai siirtyvätkö ne tai osa niistä lisäkoulutusjärjestelmään. □

Kiitokset erityispätevyyksiin liittyvistä tilastotiedoista SLL:n koulutussihteerille Ulla Anttilalle. Kiitokset myös useille kollegoille, joita kysymyksilläni häiritsein!

Hannele Heine

TYKS, Anestesiologian ja tehohoidon yksikkö
hannele.heine@tyks.fi